

בענין בראתי יצר הרע בראתי תבלין

כבוד הרב הגאון מוהר"ר יצחק משה הכהן שליט"א

ר"י דרבינו יצחק אלחנן,

שלום וברכה.

אקלע לידן הקובץ "בית יצחק" חוברת מ"ב שנת תש"ע, ובו מאמר מכת"ר אודות החיזוק בלימוד המוסר. קראתי את המאמר בשקיקה והתענגתי עליו עונג רב. ובאתי בזה בהערה קצרה.

כת"ר מביא הגמ' בקידושין (ל, א) בראתי יצר הרע בראתי תבלין כו' אם פגע כך מנוול זה משכהו לבית המדרש. אם אבן הוא נמוח, אם ברזל הוא מתפוצץ וכו'. בהסבר שהבאתם מדברי האחרונים ישנה סתירה מיני' ובי' כדלקמן.

הפלא יועץ, החיד"א בברכי יוסף ועוד מפרשים שהתבלין קאי אלימוד המוסר. אולם קשה על לשון הגמ' שאמרה: משכהו לבית המדרש. וכידוע שבבית המדרש עיקר הלימוד הוא בש"ס ובפוסקים. וכפי שכת"ר בעצמו הקשה: "קשה להבין הרי לימוד התורה תלוי ביגיעה ועמל ועמקות ושקידה... הלימוד בספרי המוסר הוא רק כמה רגעים ביום ובלילה, ולא הרבה זמן". ופוק חזי מאי עמא דבר. בבתי המדרשות לומדים הגמרא בעיון ובעמקות, ואילו חלק המוסר נהוג ללמוד בבית, בנסיעה, במקום העבודה, ובשאר המקומות שקשה להתעמק בסוגיות הש"ס.

והנה ראיתי מפרשים שמסבירים שהתבלין קאי על כל חלקי התורה: גמרא, הלכה, מוסר, אגדה וכו'. וכידוע התפקיד של התבלין הוא להכשיר האוכל למאכל אדם. כלומר שהתבשיל עצמו מורכב מכמה וכמה דברים כגון בשר, אורז, תפוחי אדמה וכו'. אולם ללא התבלין התבשיל הוא תפל, והתבלין המועט הופך אותו ראוי למאכל.

כך גם פעולת לימוד התורה והשפעתה על נפש היהודי. בנפש ישנם כמה וכמה כוחות ומידות, אותם אפשר להפוך מרעה לטובה. כדוגמא: קנאה היא מידה מגונה. אדם שרואה שחבירו מצליח בעסקיו וצובר ממון רב, והוא מקנא בהצלחת חבירו - זהו דבר מגונה ביותר. אולם אם הוא מפנה את מידת הקנאה לאפיק החיובי, כגון: קנאת סופרים תרבה חכמה, הרי שעל ידי זה שהוא מקנה בחבירו שעמל בתורה ומחדש חידושים ומעלה אותם על הכתב. הנה ע"י הקנאה הזו מתעורר גם אצלו חשק לעמול בתורה, לחדש בה חידושים, ולכתוב אותם עלי ספר. נמצאנו למדים מכאן שהקנאה הזו היא שגרמה לו להתמדה ושקידה בלימוד התורה.

דוגמא נוספת היא תאוות הממון. יהודי שרץ ומתייגע כל היום בעסקיו לצבור עוד ועוד ממון, ובסופו של דבר הוא משתמש בממון זה למלא צרכיו הגשמיים ותאוות העולם הזה, הרי זה דבר מגונה. אולם אם הוא מנצל את תאוות הממון שבו לאפיקים חיוביים כגון להרבות בצדקה הרי זה משובח. כלומר שע"י התשוקה והתאוה לממון הוא צבר הון רב, אותו הוא ניצל למתן צדקה ביד רחבה, לעזרה לזולת ולסיוע לעניים ואביונים.

יוצא מכאן שהכח בנפש הוא אותו כח. רק ההטיה שלו משתנית, פעם לרעה (כגון קנאה בהצלחת ממון) ופעם לטובה (כגון קנאת סופרים). וזה כדוגמת התבשיל שבעיקרו לא חל בו שום שינוי עם הוספת התבלין, אלא רק שהוא נעשה ראוי למאכל. [בניגוד למשל בתבשיל שהמשיך להתבשל עוד זמן רב, ועי"כ מצטמק ורע לו. כאן יש שינוי בעצם התבשיל ע"י תוספת הבישול].

מכאן מובן לשון הגמ' "משכהו לבית המדרש" משום שרק ע"י עמל רב ושקידה עצומה בתורה אפשר לשנות המידות הללו מרע לטוב. וכידוע עבודת המידות היא עבודה קשה ביותר (עיין בגר"א על משלי פ"ה כ"ב).

בכבוד ובברכה

משה הלל זרי